

AS217

Kirjallisuus,
kansalliset juhlapäivät
ja tapakulttuuri

KURSSIN SISÄLLÖT

Tällä kurssilla opit kalenterista,
juhlapyhistä ja suomalaisista tavoista.
Lisäksi tutustut tieto- ja
kaunokirjallisuuden peruskäsitteisiin.

Nimi: _____

Materiaalin laatinut **Réka Aarnos, Gosia Gwiazda ja Niina Laitala, 2021**

Kuvat: Unsplash, Papunet, Wikikirjasto, Finna, Shutterstock, Pixabay

Myönteinen passiivi

Verbityyppi 1			
PERUSMUOTO	minä-muoto	ota -n pois lopusta ja lisää -taan /-tään	MYÖNTEINEN PASSIIVIMUOTO
PUHUA	minä puhun	puhu + taan	PUHUTAAN
KYSYÄ	minä kysyn	kysy + tään	KYSYTÄÄN
LUKEA	minä luen	lue + taan	LUETAAN

Tehtävä 1

Kirjoita passiivimuodot.

perusmuoto

minä muoto

myönteinen passiivi

1. nukkua

2. asua

3. puhua

4. kysyä

5. juhlia

6. tanssia

7. oppia

8. katsoa

9. leikkiä

10. etsiä

11. sanoa

12. kutsua

13. istua

Verbityyppi 1			
PERUSMUOTO	minä-muoto	jos lopussa on -Ä tai -A, se muuttuu -E:ksi	MYÖNTEINEN PASSIIVIMUOTO
YMMÄRTÄÄ	minä ymmärrän	ymmärrä → ymmärre + tään	YMMÄRRETÄÄN
OTTAÄ	minä otan	ota → ote + taan	OTETAAN
AJAA	minä ajan	aja → aje + taan	AJETAAN

Tehtävä 2

Kirjoita passiivimuodot.

perusmuoto	minä muoto	myönteinen passiivi
1. matkustaa	_____	_____
2. piirtää	_____	_____
3. antaa	_____	_____
4. kirjoittaa	_____	_____
5. odottaa	_____	_____
6. muistaa	_____	_____
7. viettää	_____	_____
8. laulaa	_____	_____
9. maksaa	_____	_____
10. lentää	_____	_____
11. rakastaa	_____	_____
12. ostaa	_____	_____
13. tietää	_____	_____
14. aloittaa	_____	_____
15. nostaa	_____	_____

Verbityyppi 2, 3, 4, 5, 6			
PERUSMUOTO		lisää -an /-än	MYÖNTEINEN PASSIIVIMUOTO
verbityyppi 2	SYÖDÄ	syödä + än	SYÖDÄÄN
	JUODA	juoda + an	JUODAAAN
verbityyppi 3	KÄVELLÄ	kävellä + än	KÄVELLÄÄN
	PESTÄ	pestä + än	PESTÄÄN
verbityyppi 4	AVATA	avata + an	AVATAAN
	HERÄTÄ	herätä + än	HERÄTÄÄN
verbityyppi 5	HÄIRITÄ	häiritä + än	HÄIRITÄÄN
	TARVITA	tarvita + an	TARVITAAN
verbityyppi 6	VANHETA	vanheta + an	VANHETAAN
	PAETA	paeta + an	PAETAAN

Tehtävä 3

Kirjoita passiivimuodot.

Verbityyppi 2

perusmuoto

myönteinen passiivi

1. syödä

2. juoda

3. käydä

4. viedä

5. tuoda

Verbityyppi 3

6. kävellä _____

7. mennä _____

8. juosta _____

9. kuunnella _____

10. pyöräillä _____

Verbityyppi 4

11. haluta _____

12. siivota _____

13. tavata _____

14. korjata _____

15. avata _____

Verbityyppi 5

16. mainita _____

17. tarvita _____

18. häiritä _____

Verbityyppi 6

19. vanheta _____

20. paeta _____

Kielteinen passiivi

Verbityyppi 1, 2, 3, 4, 5, 6			
PERUSMUOTO		MYÖNTEINEN PASSIIVIMUOTO	KIELTEINEN PASSIIVIMUOTO EI + ota lopusta -an/ -än pois
verbityyppi 1	ASUA	ASUTAAN	EI ASUTA
	ODOTAA	ODOTETAAN	EI ODOTETA
verbityyppi 2	SYÖDÄ	SYÖDÄÄN	EI SYÖDÄ
	JUODA	JUODAAN	EI JUODA
verbityyppi 3	KÄVELLÄ	KÄVELLÄÄN	EI KÄVELLÄ
	PESTÄ	PESTÄÄN	EI PESTÄ
verbityyppi 4	AVATA	AVATAAN	EI AVATA
	HERÄTÄ	HERÄTÄÄN	EI HERÄTÄ
verbityyppi 5	HÄIRITÄ	HÄIRITÄÄN	EI HÄIRITÄ
	TARVITA	TARVITAAN	EI TARVITA
verbityyppi 6	VANHETA	VANHETAAN	EI VANHETA
	PAETA	PAETAAN	EI PAETA

Tehtävä 4

Kirjoita kielteinen passiivi.

1. juhitaan _____
2. vietetään _____
3. syödään _____
4. myydään _____
5. noustaan _____
6. luistellaan _____
7. tilataan _____
8. osataan _____
9. valitaan _____
10. häiritään _____

Passiivin käyttö

KÄYTTÖ	ESIMERKKI
ei voi tietää tai ei ole tärkeää, kuka tekee	Koulu siivotaan joka ilta. Uuttaa kauppaa ei rakenneta .
kaikki tekevät	Suomessa juodaan paljon kahvia. Tänä talvena ei lennetä lomalle.
ehdotus, kehoitus	Mennäänkö kävelylle? Ei osteta nyt karkkia!
<i>me</i> -persoona puhekielessä	Me asutaan Espoossa. Me ei haluta mennä vielä nukkumaan.

Tehtävä 5

Vastaa kysymyksiin.

- **Vappuna juodaan simaa ja syödään tippaleipiä.**

Kuka juo simaa ja syö tippaleipiä vappuna?

- **Lapsille ostetaan ilmapalloja.**

Kuka ostaa tai ketkä ostavat lapsille ilmapalloja?

- **Juhannusta vietetään usein mökillä.**

Ketkä viettävät juhannusta usein mökillä?

- **Äitienpäivänä äidille annetaan kukkia.**

Kuka antaa äidille kukkia äitienpäivänä?

- **Isänpäivänä isälle piirretään tai askarrellaan.**

Kuka piirtää tai askartelee isälle?

- **Joululomalla ollaan paljon kotona ja nukutaan pitkään.**

Ketkä ovat paljon kotona ja nukkuvat pitkään joululomalla?

Tehtävä 6

Mitä Suomessa tehdään ja ei tehdä?

Kirjoita lauseita passiivissa mallin mukaan.

Suomalaiset juovat paljon kahvia. → Suomessa juodaan paljon kahvia.

Suomalaiset eivät juttele vieraille. → Suomessa ei jutella vieraille.

1. Suomalaiset syövät paljon karkkia.

2. Suomalaiset ulkoilevat paljon.

3. Suomalaiset lainaavat paljon kirjoja kirjastosta.

4. Suomalaiset opiskelevat myös aikuisena.

5. Suomalaiset ovat usein mökillä.

6. Suomalaiset eivät puhu paljon.

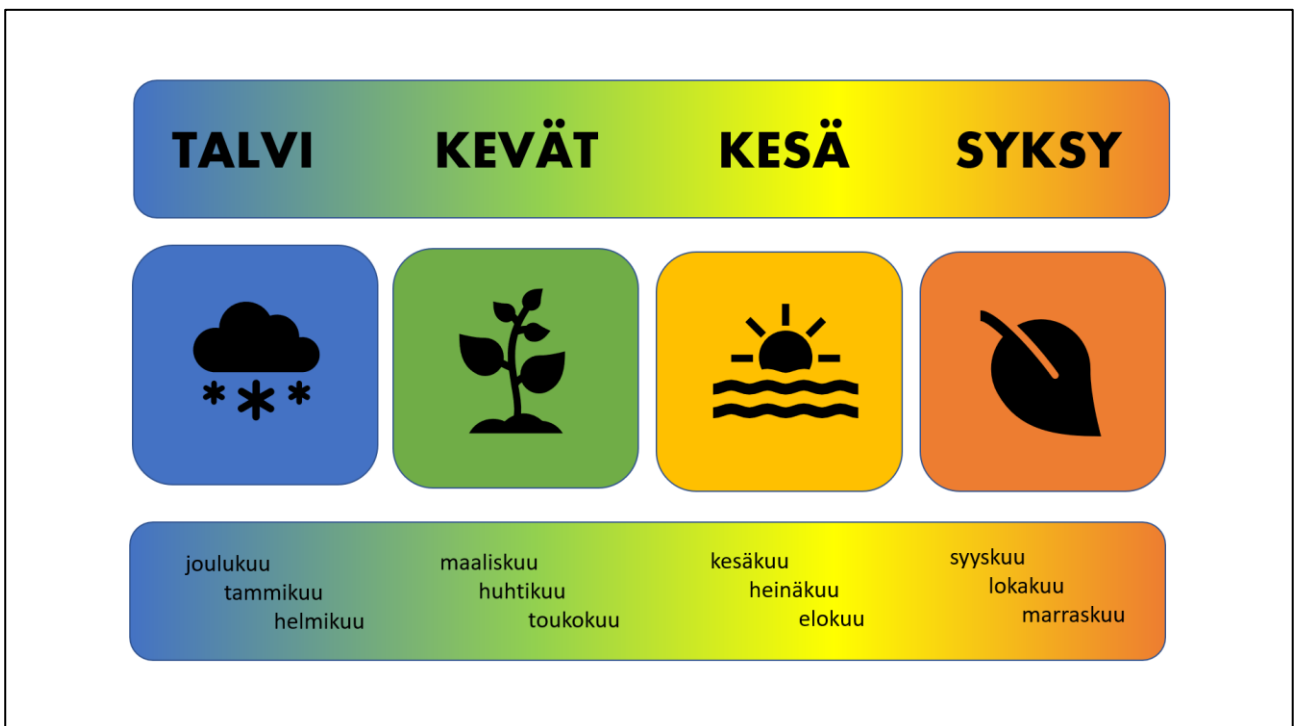
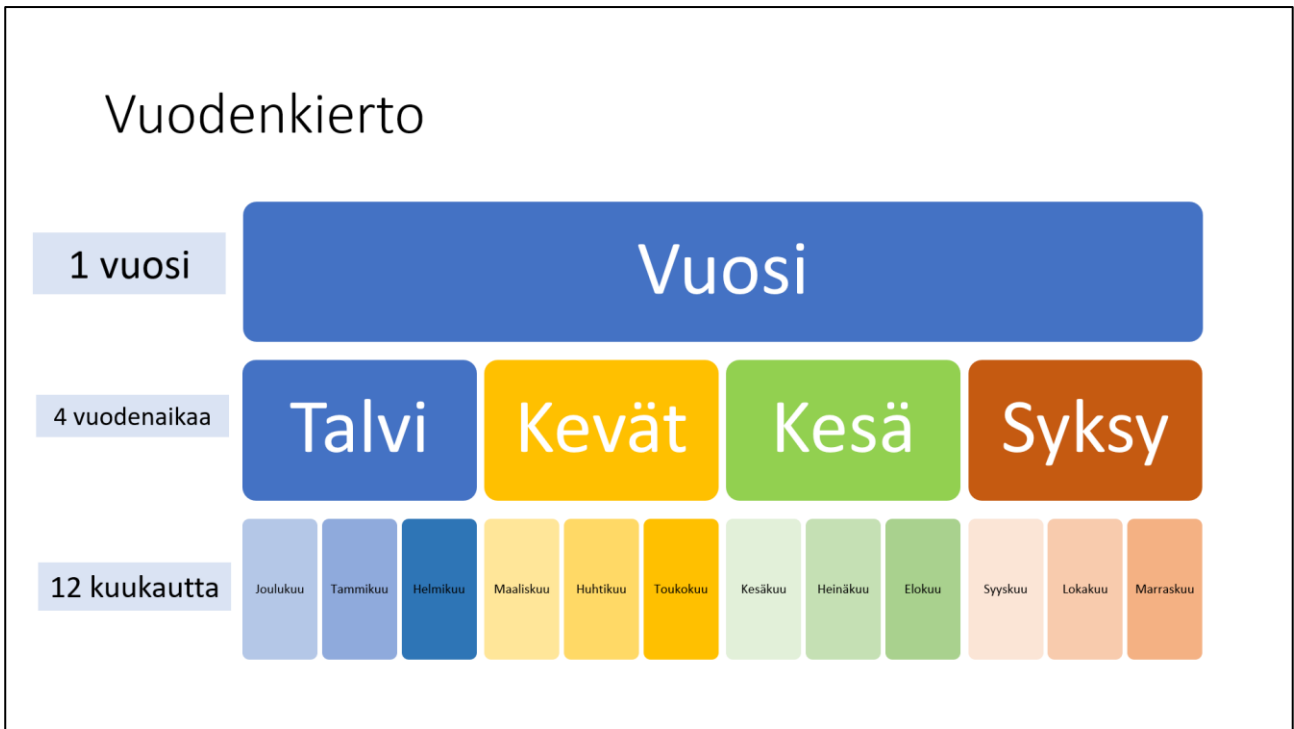
7. Suomalaiset eivät anna poskisuudelmia.

8. Suomalaiset eivät seiso lähellä toisiaan bussipysäkillä.

9. Suomalaiset eivät kerro palkasta muille.

10. Suomalaiset eivät syö lammasta usein.

Vuodenkierto

Tehtävä 7

Kirjoita puuttuvat sanat taulukkoon.

	_____	KUUKAUDET
_____	_____	

	_____	maaliskuu

	_____	kesäkuu
	KESÄ	

Tehtävä 8

Kirjoita puuttuvat numerot.

Vuosisadassa on _____ vuotta ja vuosikymmenessä on _____ vuotta.

Yhdessä vuodessa on _____ päivää, _____ kuukautta ja tavallisesti _____ viikkoa.

Kuukaudessa on noin _____ viikkoa. Tavallisesti kuukaudessa on _____ tai _____ päivää.

Helmikuussa on yleensä _____ päivää. Joka neljäs vuosi helmikuussa on _____ päivää.

Yhdessä viikossa on aina _____ päivää, näistä _____ on arkipäiviä.

Päivässä on _____ tuntia, tunnissa on _____ minuuttia, minuutissa on _____ sekuntia.

Liputuspäivät

Runebergin patsas
Helsingissä Esplanadin
puistossa

J.L. Runebergin patsas Esplanadin puistossa
FINNA

Runebergin torttuja

J.L. Runeberg
FINNA / Svenska litteratursällskapet i Finland

Runebergin päivä 5.2. 🇫🇮

- **Johan Ludvig Runeberg** oli suomalainen **runoilija**
- Hän eli 1807 – 1877
- Hän on Suomen **kansallisrunoilija**
- Runeberg kirjoitti Maamme-laulun, eli Suomen **kansallislaulun** sanat

*Oi maamme Suomi, synnyinmaa
Soi sana kultainen*

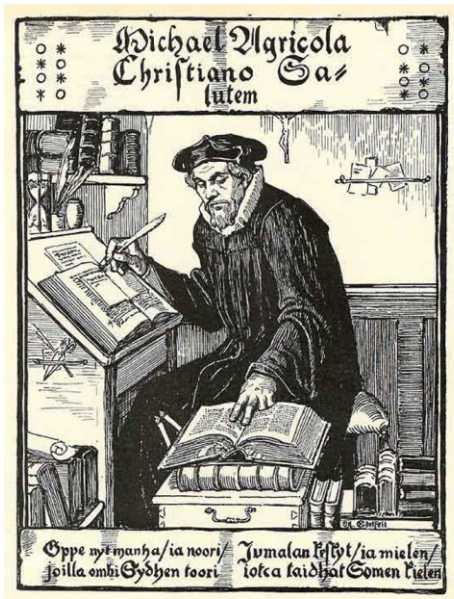
MINNA CANTH

Minna Canth. Kansan Arkisto. FINNA.

Minna Canth

Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä 19.3. 🇫🇮

- Minna Canth oli suomalainen toimittaja ja **kirjailija**, hän eli 1844 – 1897
- Hän halusi, että myös **naiset voivat käydä kouluja** ja tehdä mitä tahansa työtä ja saada palkkaa
- Hän halusi **tasa-arvoa** miesten ja naisten välille

Albert Edelfelt: Michael Agricola Christiano Salutem, 1097, Kansalliskirjasto – Doria. FINNA.

Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä 9.4. 🇫🇮

- Mikael Agricola eli 1500-luvulla Turussa
- Hän oli opettaja ja **pappi**
- Agricola käänsi kristittyjen pyhän kirjan, eli **Raamatun** suomeksi
- Hän oli ensimmäinen ihminen, joka kirjoitti suomen kielellä. Siksi hän on **suomen kielen isä**.

Tehtävä 9

Lue tekstit kolmesta tärkeästä henkilöstä ja täytä tiedot taulukkoon.

Kuka?	Milloin on hänen päivä?	Milloin hän eli?	Miksi hän on tärkeä henkilö?
Mikael Agricola			
Minna Canth			
Johan Ludvig Runeberg			

Vappuna juodaan simaa ja syödään munkkeja

Lapsille ostetaan ilmapalloja

Ylioppilaat menevät piknikille ylioppilaslakit päässä

Vappu, suomalaisen työn päivä 1.5. 🇫🇮

- Vappu on **kansainvälinen** työn juhlapäivä
- Vappuna mennään **piknikille**, eli syödään ja juodaan ulkona, esimerkiksi puistoissa
- Vappu on opiskelijoiden juhla, monella ihmisellä on valkoinen **ylioppilaslakki** päässä
- Vappu on **iloinen**, kevään juhla

Art of Pics / Shutterstock

Tehtävä 10

Lue teksti vapun vietosta ja vastaa kysymyksiin.

1. Milloin on vappu?

2. Missä ihmiset syövät vappuna?

3. Mitä ihmisillä on päässä vappuna?

4. Mitä juodaan ja syödään vappuna?

5. Mitä ostetaan lapsille vappuna?

6. Millainen juhla vappu on?

Tehtävä 11

Kirjoita puuttuvat verbit passiivissa.

Äitienpäivä, toukokuun toinen sunnuntai 🇫🇮

- Äitienpäivä ei ole aina sama päivä, mutta se on aina toukokuun toinen sunnuntai
- Vuonna 2021 äitienpäivä on 9.5.
- Äitienpäivänä äidille _____ (ANTAA) kukkia, _____ (PIIRTÄÄ) tai _____ (ASKARRELLA) kortteja
- Perheissä _____ (SYÖDÄ) kakkua, ehkä _____ (MENNÄ) ravintolaan syömään

Juhannus, Suomen lipun päivä 🇫🇮

kesäkuun 20. ja 26. päivien välisenä lauantaina

- Juhannus on **keskikesän juhla**, ehkä Suomen tärkein juhla
- Juhannus ei ole aina samana päivänä, mutta se on aina **kesäkuun lopussa**, lauantaina
- Vuonna 2021 juhannus on 26.6.
- Juhannuksena _____ (LÄHTEÄ) **mökille** ja _____ (OLLA) paljon luonnossa
- Juhannuksena _____ (POLTTAA) monella paikkakunnalla **kokkoja**

Kokko

Kesämökki

Juhannusruusut

Kristilliset juhlapäivät

Pyhäinpäivä

- pyhäinpäivää vietetään syksyllä, lauantaina, joka on 31.10.– 6.11. välillä
- silloin muistellaan kuolleita läheisiä
- käydään hautausmailla
- viedään kynttilöitä haudoille
- nykyisin Suomessa juhlietaan myös Halloweeniä

RPBaiao / Shutterstock.com

Tehtävä 13

Lue teksti pyhäinpäivästä. Alleiviivaa passiivit, kirjoita sitten verbit taulukkoon. Kirjoita myös verbien perusmuoto ja verbityyppi.

Passiiviverbi tekstissä	Verbin perusmuoto	Verbityyppi
vietetään	viittää	verbityyppi 1

Joulu

Joulu on Jeesuksen syntymän juhla. Suomessa joulu on vuoden tärkein juhlapäivä.

Adventti

Joulun aika alkaa adventtina. Adventti on neljä sunnuntaita ennen joulua. Adventtina jokaisena sunnuntaina sytytetään uusi kynttilä – pimeään ajan suuri juhla alkaa. Ennen joulua paistetaan usein pipareita ja juodaan glögiä.

Jouluaatto

Jouluaatto, eli 24. joulukuuta, on vuoden suurin juhlapäivä. Jouluaaton aamuna monessa perheessä syödään joulupuuroa. Kello 12 on joulurauhan julistus. Joulurauha tarkoittaa, että joulun aikana ei huudeta, ei riidellä eikä tehdä mitään pahaa toiselle ihmiselle. Jouluaattona käydään hautausmailla ja sytytetään kynttilöitä kuolleille läheisille. Hautausmaalla on jouluna kaunista, kun melkein kaikilla haudoilla on kynttilä ja maassa on yleensä lunta.

Jouluaattona mennään myös joulusaunaan ja koristellaan joulukuusi.

Jouluruoka

Suomalainen jouluruoka on yksinkertaista: iso kinkku ja sen kanssa erilaisia laatikkoruokia, esimerkiksi porkkanalaatikkoa, lanttulaatikkoa ja perunalaatikkoa. Syödään myös paljon kalaa ja rosollia.

Joulupukki

Aatoniltana kotiin odotetaan myös joulupukkia, joka tuo lahjoja lapsille. Kun pukki tulee, se kysyy: ”Onko täällä kilttejä lapsia?” Joulupukille lauletaan joululauluja.

Joulusta loppiaiseen

Jouluaaton jälkeen on kaksi pyhäpäivää: joulupäivä ja tapaninpäivä.

Joulupäivä vietetään yleensä kotona. Lapset leikkivät ja aikuiset lepäävät. Ruokaa riittää vielä edelliseltä päivältä. Tapaninpäivänä käydään kylässä sukulaisten tai ystävien luona.

Joulun jälkeen tulee uusivuosi. Monet ihmiset ovat lomalla loppiaiseen asti. Loppiaisen on jouluaajan lopettamisen juhla: joulukuusi viedään pois ja sen jälkeen arki taas jatkuu.

Tehtävä 14

Lue teksti joulusta ja vastaa kysymyksiin.

1. Miksi joulua vietetään?

2. Mitä adventtina tehdään?

3. Mikä päivä on jouluaatto?

4. Mitä jouluna syödään aamulla ja mitä päivällä?

5. Mitä jouluna ei tehdä?

6. Mitä tapahtuu, kun joulupukki tulee?

7. Mitä tehdään joulupäivänä ja tapaninpäivänä?

8. Mitä loppiaisena tapahtuu?

Tehtävä 15

Mitä jouluun liittyviä asioita kuvissa on? Kirjoita sana kuvan alle.

Tehtävä 16

Seuraavasta tekstistä puuttuu 10 sanaa. Valitse sanat laatikosta ja kirjoita ne tekstiin sopivaan kohtaan.

Jeesuksen lasketaan vitsat	karkkia maaliskuussa ylösnousemus	mämmiä muistetaan	kuoleman kasvatetaan
----------------------------	-----------------------------------	-------------------	----------------------

Pääsiäinen

Joulu oli _____ syntymän juhla talvella. Kevään pääsiäinen on Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen juhla. Pääsiäinen on joka vuosi eri aikaan, mutta se on aina _____ tai huhtikuussa.

Laskiainen

Pääsiäinen alkaa laskiaisesta. Laskiainen on 7 viikkoa ennen pääsiäistä ja silloin alkaa kristittyjen paasto. Suomessa paastoa ei oteta kovin vakavasti, eli monet ihmiset eivät paastoa. Suomessa laskiaisena _____ mäkeä ja syödään laskiaispullaa. Laskiainen on iloinen juhla.

Pääsiäinen Suomessa

Pääsiäisenä kotona _____ rairuohoa ja kotia koristavat värikkäät pääsiäismunat, pääsiäispuput ja –tiput sekä narsissit ja pajunoksat. Pääsiäisenä syödään yleensä lammasruokaa ja jälkiruoaksi _____.

Palmusunnuntai

Palmusunnuntai aloittaa hiljaisen viikon. Silloin _____ Jeesuksen kärsimyksiä. Pääsiäisenä lapset keräävät oksia ja koristelevat niitä höyhenillä ja värikkäillä papereilla. Palmusunnuntaina lapset pukeutuvat noidiksi, heillä on kädessä värikkäät _____ ja he sanovat: "Virvon varvon, tuoreeks terveeks, tulevaks vuueks, vitsa sulle, palkka mulle". Virpomisen jälkeen lapsille annetaan suklaamunia ja _____.

Pitkäperjantai

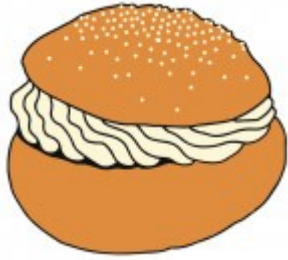
Pitkäperjantai on vuoden surullisin päivä, koska se on Jeesuksen _____ päivä.

Pääsiäissunnuntai

Pääsiäissunnuntaina, eli kolme päivää kuoleman jälkeen, Jeesus nousee kuolleista, tämän nimi on suomeksi _____.

Tehtävä 17

Mitä pääsiäiseen liittyviä asioita kuvissa on? Kirjoita sana kuvan alle.

Perhejuhlrat

Uusi vauva

- Kun uusi vauva syntyy, perheessä järjestetään juhla, jossa **vauva saa nimen**.
- Suomessa vauvat saavat nimen noin 2 kuukautta vanhana, usein nimestä päätetään vasta, kun vauva on jo syntynyt.
- Jos juhlan pitää pappi ja vauva liitetään samalla luterilaiseen kirkkoon, lapsi kastetaan ja juhlan nimi on **kastejuhla tai ristiäiset**. Hän saa myös kummivanhempia.
- Jos perhe ei halua liittää lasta kirkkoon, kotona voi järjestää **nimiäiset** ilman pappia.

Tehtävä 18

Lue teksti uuden vauvan juhlimisesta. Alleviivaa passiivit, kirjoita sitten verbit taulukkoon. Kirjoita myös verbien perusmuoto ja verbityyppi.

Passiiviverbi tekstissä	Verbin perusmuoto	Verbityyppi
järjestetään	järjestää	verbityyppi 1

Syntymäpäivät, synttärit

- Lapsille järjestetään **joka vuosi synttärjuhlat**. Lapsen kaverit kutsutaan kotiin tai johonkin toiseen paikkaan juhlimaan.
- Syntymäpäiväsankari saa **syntymäpäiväkakun**, jossa on niin monta kynttilää, kuinka monta vuotta lapsi täyttää. Lapset saavat myös lahjoja.
- Aikuiset pitävät syntymäpäiväjuhlia kun he täyttävät 25 vuotta, 50 vuotta, 75 vuotta ja 100 vuotta.

Tehtävä 19

Suunnittele omaa syntymäpäiväjuhlaa ystäväsi kanssa. Ehdota ystäville, mitä voitte tehdä sinun syntymäpäivänä. Tee ehdotuksia mallin mukaan. Käytä verbin passiivimuotoa.

Malli: **syödä herkkuja** →

Syödään herkkuja!

1. pitää juhlat

2. juoda kuohuviiniä

3. tanssia

4. laulaa

5. syödä syntymäpäiväkakkua

6. kuunnella musiikkia

7. katsoa vanhoja valokuvia

8. mennä diskoon

9. juhlia aamun asti

10. ei / nukkua

Hautajaiset

- Kun ihminen **kuolee**, hänelle pidetään hautajaiset. Hautajaisiin kutsutaan paljon sukulaisia, tuttavien ja entisiä työkavereita.
- Hautajaisiin **pukeudutaan aina mustiin** vaatteisiin.
- **Arkkua** kantaa miessukulaisia.
- Nykyisin vainajat yleensä poltetaan ja **uurna** laitetaan maahan.

Tehtävä 21

Kirjoita, mitä kuvassa tapahtuu.

Tehtävä 22

Katso kuvat. Kirjoita juhlan nimi. Mitä heille sanotaan?

Kuva	Juhlan nimi	Mitä silloin sanotaan?
	häät	Onnea hääparille!
		

		
		
		
		
		<p>Onnea vauvalle ja koko perheelle!</p>
	<p>kevätjuhla</p>	

Tehtävä 23

Olet oppinut paljon eri juhlista. Lue lauseet ja päättele, ovatko ne oikein vai väärin? Merkitse rasti.

	Oikein	Väärin
Äitienpäivä on marraskuussa.		
Isänpäivä on puoli vuotta äitienpäivän jälkeen.		
Pääsiäinen on Jeesuksen syntymäjuhla.		
Juhannusta vietetään keskikesällä, kun aurinko paistaa koko yön.		
Juhannuksena poltetaan kokkoa.		
Juhannusta vietetään kaupungissa.		
Juhannuksena syödään kinkkua.		
Pääsiäinen voi olla kesäkuussa.		
Pääsiäisenä joulupukki tuo lahjoja.		
Vappua juhlitaan keväällä.		
Vappuna ihmiset ovat kotona, koska on kylmä.		
Runebergin päivä ja laskiainen ovat helmikuussa.		
Suomen itsenäisyyspäivä on joulukuun 6. päivä.		
Jouluna kotona palaa kaksi sinivalkeista kynttilää.		
24.12. on tärkein juhlapäivä Suomessa.		
Mämmi on perinteinen jouluruoka.		
Uusivuosi juhlitaan presidentin linnassa.		
Syntymäpäiväjuhliin kutsutaan kaikki työkaverit.		
Häihin pukeudutaan kauniisti.		
Hautajaiset ovat surulliset juhlat.		
1.1. on vapaapäivä.		
Uutenavuotena ammutaan raketteja yöllä kello 12.		

Fakta ja fiktio kirjallisuudessa

FAKTA

TIETOKIRJALLISUUS

- kirjassa kerrotaan asioita, jotka **ovat totta**
- kirjan kirjoittaja voi olla tiedemies tai opettaja

FIKTIO

KAUNOKIRJALLISUUS

- kirjassa kerrotaan asioita, jotka **eivät ole totta**
- kirjan kirjoittaja on kirjailija, runoilija tai näytelmäkirjailija

Faktan ja fiktion lajit

FAKTA

TIETOKIRJALLISUUS

- oppikirjat
- tietokirjat
- lasten tietokirjat
- keittokirjat
- matkaoppaat
- kartat
- sanakirjat

FIKTIO

KAUNOKIRJALLISUUS

- romaanit
- novellit
- runot
- näytelmät
- sadut
- tarinat

Tietokirjallisuus

Tehtävä 24

Yhdistä kuva ja siihen liittyvä tietokirjallisuuden laji.

sanakirja

keittokirja

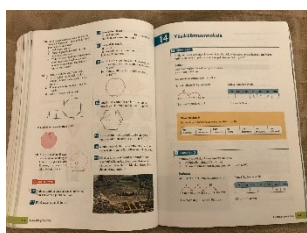
matkaopas

oppikirja

tietokirja

kartta

Tehtävä 25

Valitse yksi tietokirjallisuuden laji. Kuvaile sitä vähintään kahdella virkkeellä.

Kaunokirjallisuus

Kertomakirjallisuus

Romaani

- Romaani on **pitkä tarina**
- Romanissa on noin 200-700 sivua
- Koko kirja on yksi tarina
- Tarina **ei ole totta**, vaan kirjailija on keksinyt sen (fiktio)
- Romanissa on yleensä **päähenkilö**
- Romanissa kerrotaan, mitä päähenkilö ja muut henkilöt ajattelevat, tuntevat ja tekevät

Novelli

- Novelli on **lyhyt tarina**
- Novelli on noin 5-100 sivua
- Kirjassa on monta tarinaa
- tarinat **eivät ole totta**, vaan kirjailija on keksinyt ne (fiktio)
- Novelleissa on yleensä **päähenkilö**
- Novellissa kerrotaan, mitä päähenkilö ja muut henkilöt ajattelevat, tuntevat ja tekevät
- Novellissa on aina selkeä loppu

Tehtävä 26

Lue seuraava katkelma (osa) romaanista ja vastaa sitten kysymyksiin.

Minun isäni tapasi minun äitini junassa matkalla Luxorista Assuaniin. Saman iltana hän vei äidilleni punaisia ruusuja, ja minun äitini mielestä se oli huvittava, mutta ruusuja oli paljon ja ne tuoksuivat enemmän kuin suomalaiset ruusut, ja minun isäni tuoksui myös, ehkä liikaa, hän ei ollut ujo ollenkaan. Samana iltana minun isäni sanoi: minä rakastan sinua Anu, mutta minun äitini ei voinut vielä sanoa samoin.

...

Minun isäni ei ymmärtänyt, että Suomessa nauretaan hiljaa ja suomeksi oudoista asioista ja että lapset eivät hymyile jos heitä ei huvita hymyillä, eivätkä aikuisetkaan, ja että pohjoisessa on ihmisiä niin harvassa, että he kuolevat yksinäisyyteen, sillä ihminen ei elä ilman toista ihmistä, ja vihannekset pestään kaupoissa ja pakataan muoviin, ja vesimeloni on kalpea kuin sairas tytär, sen siemenet vain vihjeitä. Minun isäni ei ymmärtänyt että kuukin on toisessa asennossa ja että kaikki kadut on merkitty karttaan ja että tavarataloissa ei tingitä.

....

Mutta joskus minä ja sisareni, me puhuimme suomea ruokapöydässä eikä isä ymmärtänyt mitä me sanoimme. Ja minun isäni ajatteli: he ovat osa minua, enkä minä ymmärrä heitä. Ja joskus me puhuimme arabiaa ruokapöydässä eikä äiti ymmärtänyt mitä me sanoimme. Ja minun äitini ajatteli: he ovat osa minua, enkä minä ymmärrä heitä. Ja minun isäni halusi meidät kokonaan ja minun äitini halusi meidät kokonaan ja mustat pilvet olisivat totisesti kerääntyneet taivaalle, jollei se olisi ollut piinallisen pilvetön, jostakin kaukaa olisi kuulunut pahaenteisiä ääniä kerta kaikkiaan. Minun äitini rakasti minussa ja minun ssaressani sitä mikä oli häntä itseään ja minun isäni rakasti minussa ja ssaressani sitä mikä oli häntä itseään. Minä kysyin: eikö tämä merkitse sitä, että he olivat lakanneet rakastamasta toisiaan?

...

Silloin minä asettelin pienet puiset eläimet pianon päälle, ja minä tiesin, että isä toi ne Afrikasta, tiesin, että ne keräävät pölyä ja tiesin, että minun äitini ei olisi pitänyt niitä esillä ollenkaan, pölyä ja muistoja, huonoja asioita molemmat, ja minä tiesin, että minun äitini halusi vain mustaa ja valkoista ja selkeitä muotoja, että hän inhosi kaikkea pientä tavaraa ja tavaraa ehkä muutenkin, ja tiesin, että minun isäni rakasti kaikkea pientä tavaraa ja tavaraa ehkä muutenkin ja silloin minä ajattelin: rakastan isää enemmän kuin äitiä, minä olen isäni tytär, ja silloin minulle tuli huono omatunto, mutta kun otin pienet puiset eläimet pois pianon päältä, ajattelin: rakastan äitiä enemmän kuin isää, minä olen äitini tytär, ja silloin minulle tuli huono omatunto, enkä tiennyt mitä tehdä, en kerta kaikkiaan.

Lähde:

Ranya ElRamly: Auringon asema, Otava 2002
(sivut 20, 87, 145 ja 178)

1. Kuka on tämän romaanin kirjoittaja?

2. Kuka on tämän romaanin kertoja?

3. Mistä tämä romaani kertoo?

4. Ketkä ovat romaanin pää- ja sivuhenkilöt?

5. Missä paikoissa tämän romaanin tapahtumat tapahtuvat?

Tehtävä 27

Lue kirja ”**Minä luen sinulle**” netistä (lue puhelimella QR-koodi). Mitä eroa on teksteillä ”Auringon asema” ja ”Minä luen sinulle”? Onko teksteillä jotakin yhteistä?

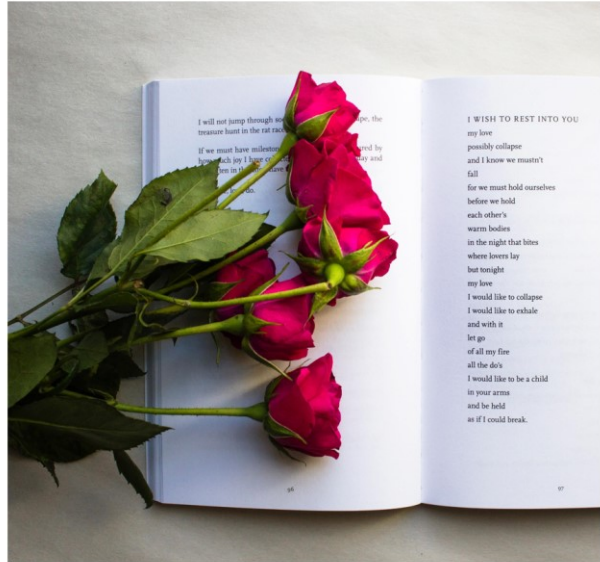

Lähde: selko.fi/tietokirjat

Runous

Runo

- Runo on vähän niin kuin kirjoitettu laulu
- **Rytmi** on runossa hyvin tärkeä, siksi runoja luetaan usein ääneen, eli **lausutaan**
- Runossa ei aina ole tarinaa
- Runossa on hyvin usein **tunteita**
- Hyvä runo vaikuttaa lukijan tunteisiin, se voi olla kaunis tai se voi herättää surua tai vihaa

Mistä runoja voi tunnistaa?

- Runoissa on usein lyhyitä rivejä. Runon rivin nimi on **säe**.
- **Säkeen** lopussa on joskus riimi, eli **loppusointu**.
- Runossa **rytmi** on tärkeää.
- Runot ovat usein melko lyhyitä.
- Runossa on paljon **kielikuvia**. Se tarkoittaa, että runoilija antaa sanoille uusia merkityksiä.

Säe, säkeet ja säkeistö

- Runon rivi on **säe**.
- Runon kappale on **säkeistö**.
- Säkeistön jälkeen tulee tyhjä rivi.
- Sitten alkaa uusi säkeistö.

säe

Vieras mies

Olin joka paikassa vieras mies,
muut katsoivat minua pitkään.
Joka paikasta halusin lähteä pois,
mutta olin joka paikassa
sielläkin vieras mies.

säkeistö

Ei ollut minulle rauhaa
koko maailmassa.
Ja minua kuljetti minussa
joku minulle vieras mies.

Lähde:

Tuija Takala: Vanhat runot, uudet lukijat, Avain 2020, sivu 88
Uno Kailaksen runosta **Vieras mies** selkosuomeksi mukauttanut Tuija Takala

Loppusointu

- Kun runon rivit loppuvat samaan tavuun, se on **loppusointu**.
- Tässä runossa sanat **aika** ja **taika** ovat riimipari.
- Myös **kuuhun** ja **suuhun** on riimipari.

Tänään

Tänään on juuri oikea **aika**
muurahaisen lentää **kuuhun**
ja tehdä siellä semmoinen **taika**
että namusia sataa **suuhun**.

Kirsi Kunnas

Lähde:

Kirsi Kunnas: Tapahtui Tiitiäisen maassa, WSOY 2004, sivu 13.

Kielikuvia

- **Kielikuva** tarkoittaa sitä, että jotakin sanaa käytetään eri merkityksessä, kuin tavallisesti.
- Runoissa käytetään erilaisia vertauskuvia. **Symbolit** ovat tunnuskuvia, esimerkiksi:
 - sydän = rakkaus
 - risti = kristinusko
 - puolikuu = islam
 - syksy/talvi = kuolema
 - kevät = elämä
- Runossa käytetään usein **metaforia**, eli epätavallisia **vertauksia**, esim. "hän on aurinkoni".
- Runosta voit etsiä salaisuuksia tai nauttia tunnelmasta.

Olen pieni lintu

Olen pieni lintu

kielikuva

tensin kaukaisesta maasta
yli vuorten ja laaksojen
kauas pohjoiseen
toiveiden siivillä

kielikuva

rakkauden tuulilla
saavuini pohjoisen taivaan alle
Pysähdyin lepäämään
Suomen oksille

Vaikka matka oli pitkä
vaikka kohtasin vaikeuksia
laulan yhä

kielikuva

elämästä, luonnosta, rakkaudesta

Lähde:
TaolIn: Tuhat syytä lentää, Enoste 2011

Tehtävä 28

Lue seuraava runo ja vastaa kysymyksiin.

Aa aa lapsoseni

Aa aa lapsoseni
tuu tuu tuppuseni
nuku nuku nupposeni
lennä unipilveen.

Paina pääsi pilven syliin,
pilvi vie sinut tähtien kyliin,
ja sinne muutkin lapset meni.
Aa aa lapsoseni.

Kirsi Kunnas

Lähde:

Kirsi Kunnas: Tapahtui Tiitiäisen maassa, WSOY 2004, sivu 9

1. Kuka on runoilija? Kuka kirjoitti tämän runon?

2. Mikä on runon otsikko?

3. Kuinka monta säettä runossa on?

4. Kuinka monta säkeistöä runossa on?

5. Anna esimerkki runossa olevasta alkusoinnusta.

6. Anna esimerkki runossa olevasta loppusoinnusta.

Tehtävä 29

Yhdistä mahdolliset riimiparit.

heikko •	• suussa
ammua •	• sukka
hiiri •	• sammua
luu •	• viiri
kukka •	• kuu
sonni •	• tonni
puussa •	• Veikko

Tehtävä 30

Tässä runossa on loppusointu. Riimiparien toinen osa on positettu. Mitkä sanat sopisivat säkeiden loppuun? Valitse laatikosta sopiva sana.

huoneeseen	juhlat	tuoksu
kattila	pukki	kesä
lämmin	talvi-iltaan	lumihankeen

Juuren alla

Valo tulvii juuren alta
siniseen _____.

Kynttilöiden kantaja
on tonttu ammatiltaan.

Hän joululauluja hyräilee
kun loppuu kiire, juoksu.
Nyt ulos asti leijailee
joulupuuron _____.

Hangen alla rauhaisa
on sydäntalven pesä.
Kukkii ilon tulppaani
Siellä on joulu ja _____.

Tehtävä 31

Lue seuraavat kolme pientä runoa ja mieti, mitä kielikuvia niissä on.

RUNO	KIELIKUVA
Vaahtera punastuu. Syksy tekee siitä ujon.	Vaahtera on puu. Puu ei voi punastua tai olla ujo. Mutta syksy herättää paljon tunteita: iloa, surua, haikeutta, kaipausta.
Aurinko aukaisee oksien silmut. Ajattelen, että ne ovat kevään silmät. Ne näkevät kaiken vihreänä, uutena alkuna.	
Ilmapallo on kuin ihminen. Aluksi se kasvaa hitaasti. Jonkin aikaa se on täysi. Sitten se kutistuu ja rypistyy.	

Lähde: Tuija Takala: Kierrän vuoden – selkorunoja, Oppimateriaalikeskus Opike, 2016

Tehtävä 32

Kirjoita runo.

1. säe: yksi substantiivi (sinulle tärkeä asia)
2. säe: kaksi adjektiivia (millainen se on?), jotka kuvaavat 1. säkeen substantiivia
3. säe: kolme verbiä, joita 1. säkeen substantiivi voi tehdä tai jota sille voi tapahtua
4. säe: lause, joka kertoo jotakin lisää
5. säe: kirjoita 1. säkeen substantiivi uudestaan tai kirjoita synonyymi, eli samaa tarkoittava sana

Näytelmäkirjallisuus

Näytelmä

- Näytelmä on tarina, joka on kirjoitettu **dialogimuotoon**
- Näytelmässä lukee, kuka sanoo ja mitä sanoo
- Näytelmä esitetään **teatterissa**

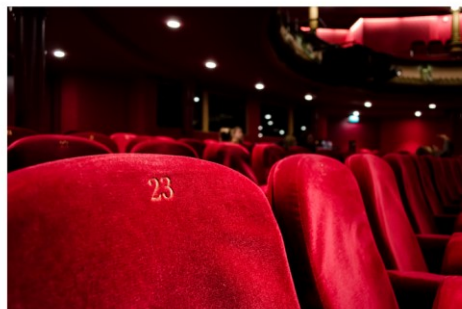
Teatterin sanastoa

näyttämö
Teatterin lava, jossa näytelmä tapahtuu.

näyttelijä
Hän on töissä teatterissa. Hän esittää eri henkilöitä.

näytelmä
Tarina, joka esitetään teatterissa.

katsomo
Paikka, jossa katsojat istuvat.

Tehtävä 33

Näytelmätekstin osat ovat repliikki ja paranteesi. Repliikit muodostavat dialogin. Näytelmätekstin yksi rivi on repliikki. Paranteesi on kirjoittajan selitys siitä, missä näytelmä tapahtuu, mitä näyttelijä tekee tai mitä lavalla pitää olla.

Kirjoita sanat **repliikki**, **dialogi** ja **paranteesi** tekstikehyksiin.

Asunto kuudennessatoista kerroksessa. Ovikello. Ana nousee ylös avatakseen oven. Se on Duka. Hänellä on matkalaukku kädessään; laskee matkalaukun maahan. Jo ennen Anan näkemistä Duka levittää kätensä valmiina tervehdykseen.

DUKA

Vaimoni!

ANA

Anteeksi?

DUKA

(laskee kätensä)
Kuka sinä olet?

ANA

Entä kuka sinä olet?

DUKA

Olen tullut kotiin.

ANA

Te olette erehtyneet.

DUKA

Se on mahdotonta, minä asun täällä.

ANA

Ei, minä asun täällä.

DUKA

Oletko ihan varma?

ANA

Niin tuossa ovesa sanotaan.

DUKA

Se voi sanoa ihan mitä haluaa.

ANA

Voisitteko poistua?

(Duka ottaa matkalaukkunsa, poistuu. Sitten, yhtäkkiä, hän kääntyy.)